

זכרון

עלוי

רשומות לתולדות אישים וקהלות, אגרות ומסמכים
בהוצאת מכון 'זכרון' להנצחת יהדות הונגריה
בית 'חוג חתם סופר' שיכון ה'

רח' בית יוסף 11 בני ברק - דוא"ל: 3446@okmail.co.il

תמוז תשע"ה

עלה 1

בס"ד

בגליון:

ב כיונס בית דין בוועספרין לפני כמאתיים וחמישים שנה

צוואת רבי שלמה זלמן אובלאט-טשאסאר / פסק דין מרבני
פרשבורג, רעכניץ ופאפא / מעשה ב"ד / מפנקס אייזנשטאט
/ תוספות כתובה / התחייבות לחליצה

יא מצבה בראצפערט

ממרת דבורה בת רבי נתן פייטל רייניץ / רבי נתנאל הכהן
פריד דיין בראצפערט

יג 'הקצין' שהוכתר כ'דיין מצוין' לאחר פטירתו

רבי משה פאשקוס זקנו של הרב מגאלאנטא / רבי משה
פאשקוס דיין בניקלשבורג

כינוס בי"ד בוועספרין לפני כמאתיים וחמישים שנה

תחת כותרת 'בי"ד מבטל צוואת שכיב מרע' התחיל הרב מיכאל שאי לכתוב מאמר שכנראה לא המשיכו. מצאנו בעזבונו רק העתקת מסמכים הקשורים לזה. כנראה שהעתיקים מארכיון הקהלה בפרשבורג לפני חורבנה.

איש נגיד ומוקיר תורה היה בארץ הגר ושמנו רבי שלמה זלמן ב"ר יעקב טשאסאר אובלאט. שגר בוועספרין, ונפטר בשנת תק"ל. לפני פטירתו מסר את צוואתו ביום כ"ו ניסן תק"ל, ובה צוה להקדיש מעזבונו סכום עצום כ'קרן קיימת' לקהלת אייזנשטאט. מלבד זה השאיר סכומים נכבדים לאלמנתו מרת פיגלא ב"ר שמעון ולצאצאיו.

צאצאיו היו:

בנו רבי משה זעקל. היה שותף בעסקי אביו.

בנו שמעון, שעדיין היה 'בחור' בעת פטירת האב.

חתנו רבי יצחק איצק ב"ר אליעזר בפאפא. אשתו הראשונה היתה בת המנוח, וכבר נפטרה בחיי אביה. אולי היא 'לאה ב"ר שלמה' שנפטרה ו' אייר תקכ"ז ומנו"כ בפאפא (כך מסר לי ידידי רבי דובעריש וובר שתח"י צילום מצבתה). לפי מסורת משפחתית כיהן רבי איצק כרבה הראשון של פאפא. מהמסמכים דלהלן לא נראה כן כמובן. עכ"פ הגזימו צאצאי רבי איצק שעל המצבה החדשה שהעמידו על קברו בפאפא, הם מכתירים אותו ואת אביו רבי אליעזר וכן את חמיו רבי זלמן טשאסאר בתואר 'הגה"ק'. בנו היה הרבני המפורסם רבי יהושע

פריינד מקראלי, שזכה להשאיר דור ישרים ומבורך עד היום הזה.

בתו מרת שפרה אשת רבי ראובן רוקניץ. בנו של רבי ארי' יהודה ליב רוקניץ [נפטר ט"ז טבת תקי"ג ומנו"כ בבית החיים הישן בפרשבורג]. רבי ראובן כיהן כרבה של אורמין (מסופקני בזה), וועספרין (תקל"ז-נ"א) וזשאמבאק. נפטר בשנת תקע"ט לערך.

בתו מרת יטלה, שעדיין היתה 'בתולה' בעת פטירת אביה. נישאה בשנת תקל"ג עם הב' משה ב"ר שלמה טעבען בפרשבורג. וביום כ"ו אב תקל"ג חתמו אחיו רבי זלמן והב' צבי

הרש טעבען על התחייבות שבמדה וימות אחיהם ללא זש"ק יתנו חליצה ללא שום תמורה. רבי משה אכן נפטר ללא זש"ק בשנת תקל"ח לערך. תקופה קצרה לאחר מכן נישאה האלמנה להב' מרדכי ב"ר מענדל לייזסדארף, אף הוא מפרשבורג.

היורשים הנ"ל ערערו על הצוואה בנוגע לחלק שציוה למסור לקרן קיימת. ונתמנו שלשה רבנים שיחליטו בנידון. ה"ה הרבנים רבי מאיר ברבי אב"ד פרשבורג, רבי אלעזר אב"ד רעכניץ בעל ה'אור חדש' ורבי פנחס זעליג אב"ד פאפא. בית הדין התכנס בוועספרין ביום ח' תמוז תק"ל, והוציאו פסק דין שאין היורשים מחויבים לקיים את צוואת אביהם. ובמסמך נפרד קבעו ל'פשרה' סדר חלוקת העזבון.

כן יש בהסכם הפשרה שיותן לקרן קיימת' סך 5000 ז', "והסך יהי' להקהלה שיבחרו הרבנים אב"ד דק"ק פ"ב ואב"ד דק"ק רעכניץ". למעשה מצאנו שהועבר סכום של 3500 ז' לקהלת אייזנשטאט, ועל כך יש מסמך מיום א"ח דשבועות תקל"א מראשי וטובי הקהלה באייזנשטאט המאשרים זאת.

המסמכים שלפנינו נעתקו כאן כאמור מהעתק, ולכן יש בכמה מקומות מילים בלתי מובנות וכנראה גם טעויות נוספות.

*

צוואת המנוח הר"ר זלמן אבלאט (טשאסר) מוועסברים

ליל ה' נגהי כו ניסן תקלמד לפ"ק באו לפנינו הנהו תרי אנשים ה"ה הר"ר אהרן המכונה **זעליג** ב"ה **פייטל** וה"ה הר"ר **יוסף** ב"ה **יעקב** ואמרו בג"ע [=בגביית עדות] ובעונש באליו"ע [=באם לא יגיד ונשא עונן] איך ששלח אחרינו ה"ה הק' המנוח הר"ר **זלמן** במהור"ר **יעקב** בעת חליו, וכאשר באנו אליו מצאנוהו שפוי בדעתו, מילולו בפיו והי' יודע להשיב על הן הן, ועל לאו לאו, כשאר בני אדם ההולכים בשוק. ואמר לנו הנני גוזר עליכם בחרם חמור שתבואו ותגידו לב"ד אלה הדברים אשר אני מצוה בפניכם בלא להוסיף ולגרוע ממנו שום אות ודבר אחד, וכך אמר לנו בזה"ל "מיינה קינדר מוז איך דאך זארגן זעהר לעבנס מיטל וואס זיא האבן ווירדן כשאמות מחולי זו".

א. לבתי הילדה **יטל** תי' ינתן מעזבוני חמשה אלפים זהב רייניש זגי (Z 5000) באופן ובתנאי כפול להשיא אותה לבחור מופלג בתורה ויותר טוב להשיאה אותה לסוחר מופלג מלהשיא אותה לבחור שאינו מופלג.

ב. לבני הילד כל **שמעון** שי' ינתן ג"כ חמשה אלפים זהב רייניש (Z 5000).

ג. לחתני ר' **ראובן** ינתן סך חמשה אלפים דהיינו מסך ה' אלפים הנ"ל ינוכה סך נדן שלו וועלכי איך איהמי אבר נאך חייב בין לויט ח"כ [=חילוף כתב, שטר] ממני סך Z 1250 דיטא [=כנ"ל] הוצאת החתונה ומלבושים שהוצאתי עלי' באשר שבני ובתי תי' צריכים ג"כ להוציא העולה לערך Z 800 שטח"ז [=שטר חצי זכר] ינוכה לו העולה לסך Z 600 וינתן לו עוד באהר מעות [=כסף מזומן] Z 2300 הכל Z 5000. אויף ספרים בין איך חתני ר' ראובן אויך מוסיף מאה זהב Z 100.

ד. מיט חתני מהור"ר **איצק** ווירדי איך אויז מאכן בבואי לפאפא אי"ה, וויא איך חתני ר' **ראובן** קיין עוולה טוהן זא וויל איך חתני מהור"ר **איצק** אויך קיין עוולה טוהן.

[ה.] בני ר' **זעקל** האט בייא זיך מיין געלט לוט כתבים ששה אלפים זאגי 6000 Z, קעסל בעטרעפין Z 6600 אויך אויף זיין ירושה האט ער שוהן מעות בקומין, ווירט זיך אלש גפונדין בשריבן.

[ו.] לאשתי **פיגלא** ינתן ב' אלפים זהב זאגי Z 2000 די[טא] [=כהנ"ל] חצי טוציד כסף מעסר אונד גאבל גם חצי טוציד כסף לעפל, שלשלת של זהב ומרגליות ומלבושים השייכים לגופה באופן ובתנאי כפול באם שלא תנשא לאיש אחר כל ימי' לעולם, אכן באם שתנשא לאיש אחר ינתן לה רק מאה אדומים ולא יותר, המותר ינתן לאפטרופסי היתומים.

[ז.] **קרן קיימת** יהי' לערך שלשים אלפים זאגי Z 30,000 זוגתי **פיגלא** וחתני ר' **ראובן** יהיו אפטרופסים לזה באופן שאינו רשאי אשתי הנ"ל להוציא ולהכניס אפילו שוה פרוטה בלי ידיעת חתני הנ"ל ובאם זיא ווערדין יחד אויף דיא ווערקר גוט ווירטשאפטן אזי טרם כלות הקונטראקט מן באדאשון ווערקר יגיע הרווח לסך למד אלפים הנ"ל ובאם זיא שלעכט ווירטשאפטן ווערדן אזי לא אוכל לידע הרווח שיהי' יהי' איך שיהי' רווח תוך זמנים הנ"ל יהי' לקרן קיימת אונד אלש דורך חתני ר' **ראובן** זיין הנד אונד פעדר גיהן זולין.

קרן קיימת הנ"ל ינתן לק"ק **אייזנשטט** לבה"מ באופן ובתנאי כפול באם שירצה אלופי קהל שם ליתן חזקת הקהלה לבני' ולחותני ולזוגתי להם ולבניהם עד סוף כל הדורות. ובאם שלא ירצה אלופי קהל שם ליתן להם חזקת הקהלה כ"כ אזי רשות נתונה לחתני מה"ר **איצק** ולחתני הר"ר **ראובן** ליתן הקרן קיימת לאיזה קהלה שירצו. גם באם שני חתני הנ"ל יעסקו בתורה ויגיע הקרן קיימת לסך למ"ד אלפים אזי ינתן מן הרווחים לשני חתני הנ"ל מידי שבוע בשבוע לכ"א ששה זהב, ובאם שלא יגיע הקרן לסך למד אלפים אזי ינתן לשני חתני הנ"ל לכ"א מידי שבוע לשבוע ארבע זהב, גם זאלין חתני שי' מיין נשמה פרזארגן צוא

לאזן לערנין בשנה זו כפי רצונם וואן בני ר' **זעקל** ניטיג מעות איזט זול מאן איהמי ליען מן קרן קיימת לפי ראות עיני הקהל יצ"ו.

ר' **וואלף** אונד ר' **זעליג וועסברין** זול מאן מרחיב זמן זיין על חצי שנה על קונטראקט [=חוזזה] שלהם דיא באדאשין צוא ליפרן, בינתיים אבר דערפין זיא דיא באדאשין ניט למקום אחר פרקויפן, ע"כ לאמיתית הדברים אלו באו עה"ח ליל הנ"ל ולראי' באנו על החותם

הק' **זעליג בלאא"א כ"ה פייבל מענצלס** ז"ל
הק' **יוסף בן כה"ר יעקב** ז"ל **מפאפא**

בפנינו העידו האנשים האלו את כל הנזכר פה בעונש אליו"ע, וכאשר שמענו מפייהם מלה במלה את הכל רשמנו בכתב אמת ולראי' מהימנא חתמנו ביום הנזכר מעל"ד

הק' **פנחס המכונה [זעליג]**.. [ב"ר יצחק ארי'] **יהודא** ז"ל **החפ"ק פאפא**
הקטן **ליפמן** ב"ה לבנש ז"ל - **אליה** ב"ה **יעקב** ז"ל

[מעל"ד:] הצוואה מהמנוח הר"ר **זלמן טשאסר** ז"ל ותוכו מבואר

*

היורשים מהקצין המנוח כהר"ר **זלמן** במהו' **יעקב מוועסברון** ה"ה אלמנת המנוח הנ"ל האשה מרת **פיגלא** בת הר"ר **שמעון**, בחרנו לנו שלשה דיינים, דהיינו אלמנה הנ"ל וחתנו הרבני מו"ה **יצחק** בהר"ר **אליעזר** מק' **פאפא** וחתנה הרבני מה"ו **ראובן** במו"ה **ארי' ליב** (ראקניץ) בחרו להם ועבור היתומים הקטנים את הרב הגאון המפורסם כמוהר"ר **מאיר ברבי** אב"ד ור"מ דק"ק **פרעשבורג** נ"י, וה"ה הקצין המרומם כהר"ר **זעקיל** בהמנוח הרר"ז הנ"ל בחר לו את הרב ה"ה כמו"ה **אלעזר** אב"ד ור"מ דק"ק **רעכניץ** נ"י, וכולנו בחרנו לנו להיות שלישי את הרב **מוהר"ר פ זעליג** אב"ד דק"ק **פאפא**.

דעזע זאללען דאס פערמאגען דעס פערשטראבנן אויפטיילן אונד וויע זיע ענטשיידן זא זאלל עס פעסט בלייבן. דהר דאגעגען עטוואס איינמענדעט בעצאלט Z 10000 שטראפע. דעזע ווערדען אויך דיע גראסע דעס קרן קיימת בעשטימן.

תקלמ"ד יום ג' תמוז **וועסברין**

פיגלא בת הר"ר **שמעון** ז"ל - **משה זעקל** ב"ה **זלמן** ז"ל - **יצחק** ב"ה **אליעזר**
- **יטלה** בת כה"ר המנוח הר"ר **זלמן** ז"ל - **ראובן** בלא"א הרב המופלג מו"ה **ליב ראקניץ** ז"ל

*

[ה]

להיות אנחנו הח"מ נקראנו לפה לפקח בענין העזבון של הקצין המנוח ה' **שלמה זלמן** במו"ה **יעקב** ולעשות סדר חלוקה ונדרשנו לשאלוני בפתח דבריהם כדת מה לעשות עם הג"ע [=הגביית עדות] אשר הוגבה מן שני עדים ה"ה כהר"ר **זעליג מענצלס** וה"ה כ' **יוסף** ב"ה **יעקב**. הן הן העידו מה שציוה לפניהם ה"ה המנוח **הר"ז** הנ"ל קודם מותו ומבואר ג"כ בג"ע הזה איך שציוה להפריז ממה שיעלה ריוח מן הב"א הייזר לאחר מותו לקרן קיימת ושאלו את פינו להורם להם את הדרך אם מחויבים לקיים את הקרן קיימת. וערערו היורשים בדבר.

ואחר העיון ראינו שפטורים מליתן הקרן קיימת מחמת שהוא דבר שלא בא לעולם, והדין מבואר בש"ע ח"מ סי' ריב אף אם הי' החיוב על המצווה מחמת נדר פטורים היורשים לקיים הנדר. ואם נגררים אחר דברי רמ"א. ואף לדעת הרמב"ם ז"ל שהביא הב"י דאדם מקדיש דשב"ל מודה הכא אחר שמעולם לא הי' חל עליו שום דבר רק ציוה להפריד ריוח מה שירויחו היורשים ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו ולא בא לעולם. והאריך בנ"ז הגאון מהו' רמ"א בשו"ת סי' מח. וגם אין כאן משום מצוה לקיים דברי המת מאחר שלא הושלש. ויתר ע"ז ראינו שכל הצוואה מעיקרא דדינא פריכא ואין בה ממש אחר שעד אחד כ' **יוסף** הנ"ל הי' שני בשני ח"ד בעל עם המנוח **הר"ז** ז"ל וכבר הביא הב"י לפסק הלכה סי' לג אף שהעדים כשרים להיורשים אם הם פסולים להמת, עדותן בטלה, ואף שהביא לבסוף דעת יש מי שמכשיר ידוע דהלכה כדעה ראשונה אשר העלה ואשר הביא הוא העיקר לפסק הלכה וגם שהיורשים מוחזקים הם כמבואר בש"ע י"ד סי' רנח מכל הלין טענו' אין שום חוב בעולם על היורשים מלקיים דברי צוואה הנ"ל. כ"ז יצא מאתנו כולם בדעת אחת לפס"ד עפ"י ד"ת היום יום א' ח' תמוז תקלמ"ד פה וועסברין

נאם הק' **מאיר ברבי** חבק"ק פ"ב

הק' **אלעזר** חובק"ק **רעכניץ**

הק' **פנחס** המכונה **זעליג** החפק"ק **פאפא**

*

מעשה ב"ד

לפני הב"ד של הרבנים הרב מהו' **מאיר ברבי** אב"ד דק"ק פ"ב והרב מהו' **אליעזר** אב"ד דק"ק **רעכניץ** והרב מהו' **פנחס** המכ' **זעליג** אב"ד דק"ק **פאפא**

נעשה פשרה ביום א' ח' תמוז תקלמ"ד לפ"ק איין קאמפערס גשלאסן ווארדן בין היורשים של המנוח ר' **זלמן במ"ה יעקב מוועסברין**. היורשים זינד [המה] אלמנתו **פיגלא במו' שמעון**, ובנו **זעקל** בהמנוח, וגיטו הרבני מהו' **יצחק ב"ה אליעזר** מק"ק **פאפא** דעזן ערשטע פרוי בתו של המנוח וואר [אשתו הראשונה היתה בת המנוח], וגיטו מהו"ר **ראובן בן מוה"ר ארי' ליב**, ושתי בנים קטנים, הבחור **שמעון** ואחותו הבתולה **יטל**.

א. נגד הצוואה של המנוח מן שני עדים, ה"ה ר' **זעליג מענצלס** וכ' **יוסף ב"ה יעקב** גשריבן [כתבו], איזט בנו **זעקל** מערער געגן דען [נגד ה]קרן קיימת. וגם הבי"ד שהוא אביהם של יתומים קטנים איזט דגעגן מערער שאחד מן העדים כ' **יוסף** הוא פסול דאורייתא עם המנוח הר"ז הנ"ל, ובהיות כן הצוואה בטילה ומבוטלה ואין בה ממש. ממילא יצא מאתנו שאין שום חיוב כלל על היורשים ליתן לק"ק שום סך. אך מאחר שע"פ האומדנא ראינו כי המנוח הי' רוצה לזכות את נשמתו, ע"כ יהי' גם ק"ק.

ב. העזבון של המנוח הי' בהב"א הייזר, ור' **זעקל** הוציא שטר שותפות שהי' לו עם אביו, וטוען כיון שמת אביו השותפות בטל, ע"כ יהי' כל הב"א הייזר ובאדאשן ואפר וכל הסחורות, כסף וש"כ, וכלי בית סוסים ועגלות, קעסלין מקומות בה"כ, חובות מנימולים וא"נ, וכל הנשאר מעזבון המנוח ר' **זלמן** לר' **זעקל**, בלבד שיקיים ר' **זעקל** כל התחייבות שלו, וכן מחויב ר"ז לסלק כל החובות שיבואו על אביו.

ג. האלמנה מ' **פיגלא**, הוספנו על כתובתה ומחויב ר' **זעקל** לשלם לאמו 2000 Z ריינש חצי עד חצי טבת תקל"א וחצי עד חצי תמוז תקל"א לפ"ק. ר' **זעקל** נתן לאמו 2 ח"כ [=חילופי כתב, שטרות]. גם שייך להאלמנה כל בגדיו בעט עם איבער צוקן ועשרה שניר מרגליות, שלשלת של זהב נזמים וטבעת. ותפטר משבועת כתובה. ומחוייבת האלמנה ובנה ר' **זעקל** ליתן מזונות על שולחנם להבח' שמעון ולאחותו הבתולה יטל עד עת שינשאו. גם הניחה האלמנה ח"כ מסך 100 דוקאטן מה שמחייבת לסלק לבנה בשעת חופתו.

ד. ליתום קטן כ' **שמעון** מחויב ר' **זעקל** ליתן 5000 Z ריינש ליד האפטרופסים ה"ה הק' המפורסם כה"ר **קאפל ב"ה אברהם טעבין מפ"ב**. דאס געלט מוז [=את הכסף צריך] קודם ר"ה תקל"א להרק"ט ערלגט ווערדן [=למוסרו להר' קאפל טעבין]. וגם הניח ר"ז הנ"ל ח"כ על סך 50 דוקאטן וועלכי ער בעת חופתו ערלגן מוז. וגם הבית של המנוח בק"ק **פאפא** גהערט להב' **שמעון** לבדו.

ה. להיתומה **יטל** מחויב ר"ז לסלק ג"כ Z 5000 ריינש ליד ה"ה הק' המפורסם כה"ר **מענדל** בן ה' **דוד טעבן מפ"ב**. זמן הפרעון מזה הסך הוא חצי טבת תקל"א. המעות יהי' עד שנעשה שידוך [ליטל] ביד ר' **מענדל טעבין**.

ו. גיסו מהו"ר **יצחק בהר"א** מחויב ה' זעקל לסלק Z 1500 ריינש עבור שטח"ז שהי' לו, זמ"פ [=זמן פרעון] יהי' חצי ר"ח תמוז תקל"א, וחצי חצי טבת תקל"ב. לזה החוב משועבד הבית של ר"ז **בפאפא**.

ז. הרבני מהו"ר **ראובן** מחויב ר"ז ליתן Z 1400. נגד מה שמחויב לו עפ"י ח"כ חמיו **הר"ז**, ועבור שטח"ז ינתן לו Z 3600, ס"ה Z 5000. ומחויב לקבוע שיעורין דאורייתא עבור נשמת חמי' ז"ל. Z 1500 קודם ר"ה תקל"א (וכבר קיבל ר' ראובן Z 220), Z 3500 עד כלות שנה מהיום. ועוד מחויב ר"ז ליתן לר' ראובן עד כלות ד' שנים, מזונות, בשנה א' מזונות ולכל שבוע ושבע א' זהב ריינש, ולג' שנים הבאים מחויב ר"ז ליתן לר' **ראובן** על כל שבוע ושבע ב' זהב ריינש בלא מזונות.

ח. וגם מחויב ר"ז ליתן לקרן קיימת סך Z 5000, והסך יהי' להקהלה שיבחרו הרבנים אב"ד דק"ק **פ"ב** ואב"ד דק"ק **רעכניץ**. ורווחים מן Z 3500 יתנו ללומדי תורה, ומ-1500 Z לקרובי המנוח, והחלוקה תהי' עפ"י ר' **זעקל** וגיסו מה' **איצק** ומה' **ראובן**. לאחר א"י [=אריכות ימים] יהי' נחלק ע"י הקהל והרב. זמ"פ [=זמן פרעון] Z 2000 חצי תמוז תקל"א, Z 1500 חצי טבת תקל"ב, Z 1500 חצי תמוז תקל"ב.

ולכל זה משעבד ר"ז כל הונו והון אביו ז"ל בקרקעות, בא"ה הייזר, באדאשון, אפר, כלים, קעסלין, סחורות, תכשיטין... וגם מחויב ליתן Z 10000 קנס.

פה וועסברין ח' תמוז תקלמ"ד.

נאום הק' **מאיר ברבי** חבק"ק **פ"ב**

הק' **אלעזר** חו' בק"ק **רעכניץ** יע"א

הק' **פנחס** המכונה **זעליג** החבק"ק **פאפא**

*

[איזנשטאט]

מודים אנחנו ח"מ וח"י דלמטה תעיד עלינו כמאה עדים כשרים ונאמנים איך שנתן לנו ה"ה הרב הגאון אב"ד ור"מ דק"ק **פ"ב** נר"ו שני ח"כ [=חילופי כתב, שטרות] מן הקצין ר' **שמואל קאליס מפלאטא** ומן הקצין ר' **זעקל טשאסר** אין

[ח]

סאלידום מיום ג' ר"ח אלול תקלמ"ד לפ"ק אויז גשטעלט לאורדרי ק"ק **אייזנשטאט** אחד מן שני אלפים זהב לשלם ר"ח תמוז תקל"א לפ"ק ואחד מן חמשה עשרה מאות זהב לשלם ר"ח טבת תקלב לפ"ק כפי הפשר שנעשה בין יורשי המנוח הר"ר **זלמן טשאסר** ז"ל, ובין מנהיגי ק"ק **אייזנשטאט** עפ"י מעשה ב"ד במותב תלתאי רבנין ה"ה הרב דק"ק **פ"ב** והרב דק"ק **רעכניץ** והרב דק"ק **פאפא**. בכך קבלנו מן הרב דק"ק **פ"ב** השני ח"כ הנ"ל מעזבון של המנוח כהר"ר **זלמן טשאסר** ז"ל כדי לקיים דברי המת שהניח מעותיו על קרן קיימת לקהלתינו ק"ק **אייזנשטאט**, להחזיק ידי לומדי תורה מבני קהלתינו לתיקון נשמתו של ר' **זלמן** הנ"ל.

ומעתה אנחנו ח"מ רו"ט דקהלתינו **אייזנשטאט** יצ"ו בצירוף שאר יחידי סגולה הח"מ מחייבים עצמינו בחיוב גמור בכל אופן המועיל שמשעת גוביינא הח"כ הנ"ל הן כולו או מקצתו הן רב או מעט כל מה שיוגבה וישולם מהח"כ הנ"ל תיכף ומיד מאותו שעה שנקבל התשלומים יהי' עלינו שעת הקושר קשר של קיימא לקיים המעות לקרן קיימת לעולם לא ימוט ולא ימוש ... פרי ורווחים דהיינו תולדה דקרן הנ"ל למה שיעלה חמשה למאה מידי שנה בשנה עצה [=על צד היתר] באופן המועיל כתק' חז"ל עפ"י פוסקי' ראשונים ואחרוני' אותם רווחים מחייבים אנחנו בחוב גמור דהיינו להספקת לומדי תורה בני קהלתינו כדי שיוכלו לעסוק בתורתם ליקרא בשו"פ ולתיקון נשמתו של המנוח ר' **זלמן** הנ"ל ז"ל כן יהי' מאתנו ההקפדה בלי הפסק, וכן לזמן תשלומין ח"כ השני מיום ומשעת גוביינא מתי יבוא לידינו הן כולו או מקצתו הן רב או מעט יהי' עלינו חוב גמור הרווחים כמו כן מה שיעלו ה' למאה לפום גמלא ויהי' כה"ג להספקת לומדי תורה ולא יהי' לנו שום טענה ואמתלה להפטר מהתחייבות הנ"ל מיום גביית הקרן עד עולם שלא לגרום ביטול תורה ח"ו אדרבה עלינו לחקור ולדרוש סמוכים במשנה תורה ולסמוך דידי לומדי קהלתינו להחזיק בעץ החיים בעד המתים ה"ה המנוח ר' **זלמן טשאסר** ז"ל לתיקון נשמתו.

כל הנ"ל נעשה בח"ח בת"כ ובשדא בפ"ח ע"ד רבים לשמור לעשות ולקיים כל הנ"ל בכל תוקף ועוז שלא לשנות אף קוצו של יו"ד וכל מי שיהפך בזכות קרן קיימת הנ"ל להעמדת הלימוד וקיום לי' יישר חילו וידו על העליונה בכל הטענות כדי שלא יבוטל ח"ו ת"ת כאשר בהרבה מקומות חשו חז"ל על ביטול תורה וכוונת שני הצדדים להגדיל תורה ולהאדירה וקרנא דתורה למעלה להרימה ולהגבירה ולזה אנחנו ח"מ וי"א קבלנו עלינו וע"כ הדורות הבאים אחרינו עד עולם לשמור ולעשות את כל הנ"ל עד עולם בח"ח ובת"כ ובפ"מ ובשדא ובנ"ח [=ובנפש חפיצה] בלי שום אונס ככל ויהי' תוקף התחייבות והשתעבדות הנ"ל כתוקף כל שטרי חיוב והשתעבדות דניהיגין בישראל העשויין כתק' חז"ל בכל יפוי' כח ובכא"ה [=ובכל אופן המועיל]. ושטר זה לא יפסל ולא יגרע דתו בשום

ריעותא גרר מהן טשטוש חסר ויתר רק הכל יהי' נדון ונדרש לטובת ולזכות העמדת וקיום הלימוד בכל אופנים. ובזכות התורה המצילה ומגינה נזכה מהרה לעלות לציון ברנה ולמען תהי' כל הנ"ל למשמרת ולבל תהי' האמת נעדרת באו ראשי עם קדש על החותם כ"ד אלה קציני מנהיגי רו"ט פרנסי ק"ק **אייזנשטאט** בצירוף יחידי סגולה הבאים ראשונים למקרא העדה ולכל דבר שבקדושה עה"ח יום ג' א"ח דשבועות תקלא פה **אייזנשטאט**

הק' משה מאיר סג"ל מאוסטרליץ	הק' עזריאל כהן מהמבורג
הק' משה ב"ה רפאל ז"ל	הק' יוסף שמואל איריץ
הק' שמואל ב"ה מרדכי גינז	הק' אבר ליידשדארף
הק' משה קאבלענץ סג"ל	הק' אהרן בן הר"ר אברהם ז"ל מא"ש
הק' שמעון וואלף פאלאק (בנימין וואלף?)	הק' מאיר פ"ש (פי"ק?)
הק' שמואל (כהן?)	הק' רפאל ב"ה משה זצ"ל
הק' מאיר עפשטיין (הלוי?, דיין)	הק' משה גינז מא"ש
	הק' הירש בא"א המנוח מוהר"ר ליב שכרלש ז"ל

ב"ה

וען השליש ויאמר ח"י דלמטה תעיד עלי שמונח ת"י שני ח"כ אחד מסך שני אלפים זהב רייניש זמ"פ חצי תמוז תקלא ל", ואחד בסך חמשה מאות זהב רייניש זמ"פ חצי טבת תקלב לפ"ק שניהם שייכים להאלופי' קציני ראשי מנהיגי ק"ק א"ש שמחויב הח[נ]תם ה' **זעקל** ב"ה **זלמן טשאסר** לשלם על קרן קיימת לקהל הנ"ל כשישלח לידי אלופי' הקהל שטר התחייב' על הקרן קיימת שמחויבין ליתן תמיד רווחי' חמשה למאה לשנה ללומדי תורה ויהא נכתב בכל הבווארנש מחוב אני למסור לידם שני ח"כ הנ"ל בשלימות ולראי' בעה"ח יום ד' י"א תמוז תקלמ"ד פה **וועסברין**

נאם ה' **מאיר ברבי** אבדק"ק **פ"ב**

*

תוספות כתובה

פ"ב כ"ח אב תקל"ג

בא לפנינו התורני מהור"ר **ראובן** בן המנוח מהור"ר **ארי' יהודא** המכונה **ליב ראקניץ** ז"ל ואמר שמוסיף לאשתי הצנועה מרת **שפרה** תי' בת המנוח הר"ר **שלמה** המכונה **זלמן טשאסר** ז"ל כתוספת כתובה על שטר כתובה Z 400 עוד Z 1600, סך הכל Z 2000.

הק' **ראובן ראקניץ** בלא"א המנוח מוהר"ר **ליב** זצ"ל

[י']

בפנינו עשה מהור"ר **ראובן הנ"ל** ק"ג א"ס על כל הנ"ל וחתם א"ע בח"י ממש שמחייב לאשר ולקיים את הכל. ואשרנוהו וקיימנוהו כדחזי' הנעשה פה **פ"ב** יום הנ"ל.

נאם הק' **מאיר ברבי חפק"ק פ"ב**

הק' **פנחס** בהמנוח הר"ר **פסח חזן ז"ל מטריביטש** שמש ונאמן ק"ק **פרעשבורג**

*

חליצה פערפפליכטונג

האחים, האלוף והקצין הר"ר **זלמן** ואחיו הקטן הב' **הירשל** בנים של האלוף הקצין הר"ר **שלמה טעבין** יצ"ו מקהלתינו מקבלים עליהם שאם אחיהם הב' החתן **משה** שי' ימות בלא בנים יתנו לאשת אחיהם **משה הנ"ל**, למרת **ייטלה** בת המנוח הר"ר **זלמן טשאסער** ז"ל **מועסברין** חליצה כשרה חנם, בלי מחיר כסף אפי' פרוטה או ש"פ.

פ"ב יום א' כ"ו לחודש אב תקל"ג

זלמן ב"ה שלמה טעבין - **צבי הירש ב"ה שלמה טעבין מפ"ב**

פנחס ב"ה המנוח הר"ר **פסח חזן ז"ל מטריביטש** שמש ונאמן פהנ"ל

אהרן אברהם במה"א **רוידיניץ** שמש ונאמן בק"ק **פרעשבורג**

מצבה בראצפערט

ידידנו הרב לייבל רייניץ - שמשקיע כוחות רבים לההדרת כתבי גדולי משפחתו ותולדותיהם – העביר צילום מצבה שנמצא בבית החיים בראצפערט, ועליה חרוט:

פ"נ

האשה החשובה הצדקת
אשת חיל מושכלת ביראת
ה' ובמצותיו מרת **דבורה** בת
הרב הצדיק מו"ה **נתן פייטל**
זצ"ל נפטרה בשם טוב יום
ט"ז אלול תרל"ג לפק
ת נ צ ב ה

[יא]

היא היתה בתו של רבי נתן פייטל רייניץ רבה של העדילא-מאדע מחבר קונטרס 'דברי רנ"ף'. [יש להוסיפו לרשימת תלמידי החת"ס בספרי 'החת"ס ותלמידיו']. על זהות בעלה מצאנו גירסאות שונות:

ב'זכרון קדושים' (מושקוביץ) ח"ג עמ' צ: "ובת אחת [היא לרבי נתן פייטל] האשה הצדק' מרת דבורה'ע ע"ה אשת הראב"ד פראנקעל בראצפערד ז"ל, שהיתה לה גילוי אליהו כאשר סיפר לי זקני [אחיה רבי יהושע ברוך רייניץ אב"ד טשעטשאוויץ] בעל המכתבים". לא ידוע על דיין ורב"ד בראצפערט בשם פראנקעל. מאידך ב'עולמו של אבא' (עמ'

יט, ראה גם עמ' קכה): "בתו של הרה"ג ר' נתן פייטל, דבורה, היתה נשואה להרה"ג ר' נתנאל קראוס שהי' מו"צ בקהלת ראצפערט". גם שם כזה לא מצאנו בין מורי ההוראה בראצפערט.

כנראה שהנכון הוא כפי שמביא בספר 'משפחות רבנים אין אונגארין' (ח"ב), שחתנו של רבי נתן פייטל היה רבי נתנאל הכהן פריד. הוא היה יליד העדילא-מאדע, בנו של רבי שלמה הכהן [כנראה ממשפחת רבי נתנאל הכהן פריד בעל שו"ת פני מבין], ותלמידם של רבי אברהם יהודה הכהן שוורץ בעל שו"ת קול אריה ורבי עמרם בלום בעל שו"ת בית שערים. בשנת תרנ"ז לאחר פטירת רבי נפתלי הכהן שוורץ אב"ד העדילא-מאדע (שנסמך ממנו להוראה), כיהן 'ימים

מועטים' כמורה הוראה בעיר מולדתו, ולאחר מכן דיין בעיר מגוריו ראצפערט עד להסתלקותו ביום י"ב חשון תרפ"ז ושם מנו"כ.

על מצבתו נחרט: "פה נטמן וספון / נפש הרב הגאון צדיק וקדוש עליון / תורתו אומנתו והוא כהן לאל עליון / נפלה עטרת ראשינו ונאסף כבוד תארינו / איך שבת משוש וערבה כל שמחתינו / לבינו דוה וחשכה עינינו ליום בכיותינו / הלילו שמים וזעקו אדמה קול תמרורים / כי היות מי יפרק ומי יתרץ שברים / הביא בכליותינו מספד מר על עניו כאפר / נשב בדד ונבכה ונתפלשה בעפר ואפר / הרב ר' נתנאל הכהן זצ"ל / דמו"ץ דפה ראצפערטא יע"א / נפטר בשם טוב י"ב מרחשון / מזמר"ת לפ"ק / תנצבה".

זיווגו [השני כנראה] של רבי נתנאל היתה [לפי ויתילדו על משפחותם] מרת חיה בת רבי קלונימוס קלמן שוורץ (שוורצקאפ) מראצפערט, בנו של רבי מנחם מענדל הענדלס שהיה מהחבריא קדישא באושוואר. כנראה מזיווג זה בנו רבי קלונימוס קלמן הכהן פריד שמילא מקומו כדיין בראצפערט. נהרג עקה"ש א' סיון תש"ד. כן ידוע מחתנו רבי שלמה ישע'י ליפשיץ מראצפערט, נהרג עקה"ש ג' סיון תש"ד, בנו של רבי אברהם ליפשיץ מח"ס ילקוט אברהם.

'הקצין' שהוכתר כ'דיין מצוין' לאחר פטירתו

רבי בנימין המכונה בונם פשקוס מסערדאהעל, זכה לדור ישרים, מהם רבנים וגדולי תורה. בניו רבי אהרן אלעזר פשקוס אב"ד גאלאנטא (ובסוף ימיו התגורר בסערדאהעל 'עיר מולדתו'), רבי ישע'י פשקוס בסערדאהעל ורבי שלמה מאיר

פשקוס בסערדאהעל. חתניו לוקחי בנותיו רבי עקיבא קליין גדול בתורה מפורסם בנייטרא ורבי שמואל עהרנפלד אב"ד מאטערסדארף בעל 'חתן סופר'. נפטר בחצי ימיו בן מ"ו שנה, ביום ט"ז אייר, כנראה בשנת תרט"ו, בחיי אביו רבי משה פשקוס.

Izraeliták' Névsora.
Pozsony Vármegye

Név (a család tagjai sorban megnevezendő)	Életkora	Születés helye.		Ha külföldi, van-e letelepedési engedélye.	Ha nincs letelepedési engedélye, mióta lakik Magyarországon.		Hereset-műtje.	Magyarországon.
		Ország	Község		Magyarországon.	Községben.		
225. Paschos Benjamin	50	Magyarországon	Pozsony, M. Csikó	-	-	-	Nevessmány	
Fray Herzl József	41	"	"	"	"	"	"	
" Sarah Fia	20	"	"	"	"	"	"	
" Salamonka	14	"	"	"	"	"	"	
" Hebera Lajcs	17	"	"	"	"	"	"	
" Ester "	14	"	"	"	"	"	"	
Magdalena	20	"	"	"	"	"	"	

רישום רבי בונם פאשקוס במפקד משנת תר"ח

על יחוסו למעלה לא ידוע ואין לזה מסורת במשפחה כהיום. בזמנו פנה אלי אחד מצאצאיו בלונדון, שמצא בספרי 'אישים בתשובות חת"ס' ערך על רבי משה ב"ר בונם פשקוס, שכיהן כדיין בניקלשבורג עד להסתלקותו בשנת תרי"ד. ונפשו בשאלתו האם אין זה רבי משה דנן שהיה אביו של רבי בונם. כמובן שלא יכולתי לאשר את הדברים, ולהסתמך רק על השמות הדומים.

בנתיים נדפס מחדש בתל-אביב שנת תש"ס הספר 'משמרת אלעזר' של הרב מגאלאנטא הנ"ל, ושם כבר החליטו לעשות 'אומר ועושה', ובתולדות המחבר (עמ' ט): "נולד בראשית שנות התק"פ לערך לאביו... רבי בונם פאשקוס... בנו של הדיין מניקלשבורג הגאון האדיר רבי משה ב"ר בונם פאשקוס... שכיהן כדיין שם כיוכל שנים עד לפטירתו...". ובהערה ג שם: "עיין בהקדמת רבינו (הרב מגאלאנטא) לספרו 'מעשה אבות' מכתב הסכמה ממנו [מאביו רבי משה], רבינו מכנהו 'הנכבד התורני', מקום כתיבת המכתב הוא בבארעטשקע". הערה זו הוא מעשה לסתור וכפי שאבאר להלן.

וטעות כיון דעל על, בספר נוסף מצאצאי רבי בונם מסערדאהעל הנ"ל, ב'אמרי שלמה' (ברוקלין תשס"ד), בתולדות המחבר: "מו"ה שלמה מאיר... אביו מו"ה משה אלי' פאשקוס... אבי אביו מו"ה בנימין פאשקוס... בני מו"ה שלמה מאיר פאשקוס... בני מו"ה בנימין בונם פאשקוס... הי' תלמיד הר"ר מרדכי בנעט... בן מוהר"ר משה בן ה"ה בונם פאשקוס זצ"ל ראב"ד דק"ק ניקלסבורג".

כעת אתא לידי עוד ספר מצאצאיו: ה"ה הספר 'שארית מיהודה' (בני ברק תשס"ח), ובתולדות המחבר שוב: "הרה"ג ר' ליב [פשקוס] זצ"ל נולד ... לאביו מו"ה שלמה מאיר ז"ל, שהיה בנו של מו"ה בנימין בונם ז"ל, שהי' בנו של הרה"ג מו"ה משה זצ"ל חד מבי דינא רבא של הגה"ק מוה"ר מרדכי בנעט זצ"ל אב"ד ניקלשבורג".

הדיין בניקלשבורג רבי משה נפטר בשנת תרי"ד ומנו"כ בניקלשבורג, על מצבתו (הקיימת עד היום) נחרט: "משה עלה למרום ביום מוש"ק / יצאה נשמתו באחד בטבת תרי"ד / ה"ה הרב המאה"ג צנא מלא ספרא / הישיש מו"ה משה ב"ה בונם פשקז ז"ל / דיין מצוין זה כחמישים שנה, הורה כדת / וכהלכה, אשרי מי שלו ככה, ירא את ה' / מרבים / משה עבד ה' באהבים / תנצב"ה".

ועוד מוזאת כי במלת מעשה מרומז שם משה הוא משה האיש אבי זקני הק' המפורסם הנכבד התורני המושלם במעלות מדות יקרות ירא את ה' מאור הרר משה פשקים נ"י ומדי דברי זכור אוכרנו למען היות גם לו לשם ולהיות עטרת זקנים בני בנים ואצינה לפניך הקורא דבר אשר דבר לי אודות חיבור הספר הזה.

זה"י צאלטשקא יום וי"ו עש"ק חט"ו לפ"ק.

החיים והשלום, זריח חולם לנכדי חלוקי החו' וכו' מו"ה אהרן אלעזר פשקים ז"י.
בלי ספק שהגיע לידך תשובתי על אותיותיך הטובות אשר הביעוני אשר זו שנת לני וכו', אהו' זני חנה מנה עליך על העלם אשר תשאל מנני על דבר שמנך ה' לחזק על נס' אצות ולחה תשאל עלה משפל הערך כוונתי התעשה או התחלל, מי טובי לזוה עד-היום, עשה והללתי, ויהי' תפארת צנים על אצותם, וידעתי גם אני כי כמקרה אשר קרה לכל הספרים אשר חוצרו מלפנים יקרה גם לספר הזה, ואם צלזלים אשר נעשו גדולים חקרי לז נפלה טלחנת המדון וכו' אמנם כל זה לא ימנעך ולא יכסוך מעבודתיך, אלא ה' יריאך ילאווי וישמחו, וישמח משה צנתנת חלקך הוא משה האיש אשר נתן ה' אל לזו לז מנתנה, להזיל מניסוך להיות סיוע לעובדי ה' צלזנת ולדק, לא להתייבך ולא לקבל פתם, יהי שלום צהיכלו ואל דצנת צני אדם לא תחוש ונגדיפתם לא תחוש.

אלה הדברים אשר דבר אליך משה זקיקך, הנעמיר צעד לחיכות ימיך

הק' משה פשקים.

מכתב רבי משה פאשקוס בראש ספר 'מעשה אבות' לנכדו

ואילו הרב מגאלאנטא בראש ספרו מעשה אבות (פרשבורג תרט"ז), מביא מכתב מ"אבי זקני הק' [צין] המפורסים הנכבד התורני המושלם במעלות מדות יקרות ירא את ה' מאוד הר"ר משה פשקיס נ"י (!)". שנכתב ב"באראטשקא יום וי"ו עש"ק תרט"ו (!) לפ"ק". כך ש'הקצין המפורסם' רבי משה שכותב מכתב בשנת תרט"ו, אינו 'הרב המאה"ג... דיין מצוין' רבי משה שנפטר בשנת תרי"ד. לפני באראטשקא היה רבי משה גר בהעלישטאבא (אלישטאל), שכן שם נולד בנו רבי בונם (לפי המפקד משנת תר"ח, 'בן חמשים' (!)).

נערך ע"י הרב מ.א.ז. קינסטליכער
תגובות ורשומות יתקבלו ברצון